

УДК 347.77

DOI [https://doi.org/10.32782/2304-1587/2023-25-2\(37\)-1](https://doi.org/10.32782/2304-1587/2023-25-2(37)-1)

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ОРИГІНАЛЬНІСТЬ» ТА «ТВОРЧІСТЬ» ЯК ОЗНАКИ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Клейменова Світлана Миколаївна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9130-3445>

У статті розглядаються питання, пов'язані з визначенням правової природи ознак об'єктів авторського права – оригінальність і творчість. Новий Закон України «Про авторське право і суміжні права» встановлює ознаки добутку як об'єкта авторського права. До них належать оригінальність і об'єктивна форма. Раніше на законодавчому рівні не визначалися ознаки об'єктів авторського права. При цьому в юридичній літературі в якості основного критерію твору виділялася така ознака, як творчий характер праці автора. Ученими при характеристиці даної ознаки вказувалося, що творча праця породжує твір, який буде оригінальним, унікальним, новим і неповторним. Чинний Закон України «Про авторське право і суміжні права» визначає, що для охороноздатності того або іншого твору необхідна наявність ознаки «оригінальність». Ознака «оригінальність» твору законодавцем визначається як результат інтелектуальної творчої праці творця. Отже, оригінальний твір є підсумком творчої діяльності автора. У статті досліджені проблеми співвідношення понять «творчість» і «оригінальність». Виявлення сутності зазначених ознак об'єктів авторського права допоможе не допустити штучного звуження видів творів.

Ключові слова: об'єкт авторського права, твір, ознаки, оригінальність, творчий характер праці.

Kleimenova Svitlana. The relationship of the concepts of 'Originality' and 'Creative' as signs of objects of automobile law

This article deals with issues related to the definition of the legal nature of the signs of objects of copyright – originality and creativity. The new Law of Ukraine 'On Copyright and Related Rights' establishes the signs of a work as an object of copyright. These include originality and objective form. Previously, the signs of objects of copyright were not determined at the legislative level. At the same time, in the legal literature, as the main criterion for a work, a sign was singled out – the creative nature of the author's work. Scientists, when characterizing this feature, indicated that creative work gives rise to a work that will be original, unique, new and inimitable. The current Law of Ukraine 'On Copyright and Related Rights' determines that for the protection of a work, the presence of the sign 'originality' is necessary. The sign of 'originality' of a work is defined by the legislator as the result of the intellectual creative work of the creator. Therefore, the original work is the result of the creative activity of the author. The article explores the problems of correlation between the concepts of 'creativity' and 'originality'. Identification of the essence of these features of objects of copyright will help prevent artificial narrowing of the types of works.

Key words: object of copyright, work, features, originality, creative nature of labor.

В Україні був прийнятий новий Закон «Про авторське право і суміжні права». Новий нормативно-правовий акт у значній мірі змінив положення Закону України «Про авторське право і суміжні права» 1993 року. Важливими новелами зазначеного закону є, насамперед, визначення основних понять у сфері авторського права, таких як «твір», оприлюднення, копія твору й інші. Також у Законі України «Про авторське право і суміжні права» визначені основні ознаки твору. Це є показовим і важливим, оскільки раніше чинний закон не визначав окремо ознаки твору як об'єкта авторського права. Відсутність легального визначення поняття твору та його ознак ускладнювало, в окремих випадках, розуміння правової природи низки об'єктів авторського права.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» 2022 року, п. 56, ст. 1 установлює, що твір – це оригінальне інтелектуальне творіння автора (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, виражене в об'єктивній формі. З даного поняття випливає, що основними ознаками добутку є – оригінальність і об'єктивна форма. Такий підхід до визначення ознак твору як об'єкта авторського права відрізняється від практики, яка довгий час у якості його ознак розглядала *творчість* і об'єктивну форму. Таким чином, творчість замінена оригінальністю. На нашу думку, виділення такої ознаки твору як оригінальність є неоднозначним, а отже й дискусійним.

Згідно з п. 35 ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» оригінальність твору – це ознака (критерій), що характеризує твір як результат власної інтелектуальної творчої діяльності автора та відображає творчі рішення, прийняті автором під час створення твору. Виходячи зі змісту даного поняття, оригінальність поглинає інтелектуальну й творчу діяльність авторів. Для правильного розуміння оригінальності в контексті нового закону слід визначити лінгвістичне значення слів «творчість», «оригінальність».

За загальним правилом творчість – це цілеспрямована розумова робота людини, результатом якої є щось якісно нове, що відрізняється неповторністю, оригінальністю, унікальністю.

За загальним правилом оригінальність – це щось своєрідне, особливе.

Виходячи з наведених понять «творчості» й «оригінальності» можна зробити висновок про те, що оригінальність, як власне і унікальність, і новизна, є змістом творчості.

Однак, згідно з логікою законодавця, творчість є «елементом» оригінальності. У такому випадку не ясно, чи будуть унікальність і новизна елементами оригінальності? Здається, що подібний підхід не відображає дійсного розуміння «творчості» і «оригінальності».

Сучасні вчені-юристи, аналізуючи проблему розуміння «оригінальності» в авторському праві, розглядають «творчість» і «оригінальність» як ідентичні поняття. Так, Л. Майданик у своїй статті пише, що «...переглядати поняття творчості в контексті авторського права є недоцільним, оскільки незалежно від рівня розвитку технологій лише людина здатна до абстрактного, емоційного мислення з подальшим об'єктивним вираженням такого творчого результату». У цій статті авторка вказує на рішення суду, у якому вказано, що «оригінальність твору означає, що він не повинен бути скопійований з іншого твору і повинен містити значний обсяг власного творчого матеріалу». Л. Майданик робить висновок, що «...українська правозастосовна практика не має системного підходу до розуміння поняття оригінальності, однак спільним є застосування єдиної категорії «творчість» [2, с. 33]. З наведеного аналізу випливає, що в дійсності й оригінальність, і творчість є тотожними критеріями, і використовуючи ознаку «оригінальність», мається на увазі, що добуток створений творчою працею автора того або іншого виду об'єктів авторського права.

Аналіз зарубіжних джерел дає змогу визначити сутність добутку як об'єкту авторського права через термін «оригінальність». Так, вказується, що «оригінальність» визначається у творчому та індивідуалізованому способі вираження форми виконання добутку, якою б незначною не була частка такого творчого внеску або індивідуалізації. Подальше розкриття нами оригінальності як ознаки добутку в закордонній літературі йде по такому шляху: достатньо, щоб твір був оригінальним або індивідуальним за своїм характером, щоб він виражав щось властиве саме даному авторові, ніс відбиток його особистості.

Отже, творчість – це прояв оригінальності. При цьому, характеризуючи особливості похідних творів, закордонні автори вказують, що дані об'єкти авторського права повинні містити певний творчий внесок і бути результатом творчих зусиль їх автора. Виходячи із логіки наведеного, якщо присутній творчий характер роботи автора відповідного твору, те його можна вважати оригінальним.

Аналізуючи смислове значення «оригінальності» об'єктів авторського права, які застосовуються закордонними авторами, можна зробити висновок про те, що мова йде, передусім про творчість, яка характеризує ознаки творів як об'єктів права. На нашу думку, оригінальність у цьому випадку розглядається як синонім творчості. Однак оригінальність і творчість не є синонімами. Саме творчість є поняттям, що включає у себе оригінальність.

Досліджуючи проблеми, пов'язані з розумінням творчості та оригінальності, можна відзначити, що з першого погляду, здається, що розуміння цих категорій очевидне. Однак, коли виникає практичне питання про застосування даних ознак як об'єктів авторського права, чіткої диференціації творчості та оригінальності немає, що також ускладнюється відсутністю відповідних визначень у законодавстві.

Творчість є ширшим за змістом поняттям. Творчість необхідно розглядати як діяльність людини, результатом якої буде щось, що відрізняється неповторністю, оригінальністю, новизною й унікальністю. Можна стверджувати, що кожний з перерахованих елементів може бути властивий тому або іншому виду твору. Наприклад, у випадку, коли створюється первісний літературний твір, творчість – ознака, що означає, що він (літературний твір) і унікальним, оригінальним та новим. Однак, якщо цей же літературний твір буде перекладений на іноземну мову, то говорити про унікальність або новизну не доводиться. Однак, переклад, як похідний добуток, створений творчою працею автора-перекладача, безумовно буде й оригінальним, і можна сказати, що неповторним. Будь-який переклад художнього твору є результатом творчої діяльності перекладача. Отже, переклад є об'єктом авторського права, навіть за відсутності новизни та унікальності.

Інший приклад – це твір мистецтва. Первісний твір мистецтва завжди буде і оригінальним, і унікальним, і новим. Інакше кажучи, усі елементи творчості властиві творам мистецтва. Коли створюється копія якого-небудь твору мистецтва, то їй (копії) не будуть властиві новизна, оригінальність, неповторність, однак сам процес створення такого об'єкта авторського права буде безумовно творчим. Це пояснюється тим, що творча праця є працею інтелектуальною, обумовленою результатом нервової енергії, усвідомленням навколишнього світу, його оцінкою, відбиттям у тих або інших формах. Творча праця – це праця, насамперед, духовна. Тому копія картини, скульптури завжди буде об'єктом авторського права, виходячи саме із загального розуміння творчості.

Нами була вже висвітлена думка, що така ознака, як творча діяльність, є необхідною, тому що тільки в ході такої діяльності людиною можуть бути породжені твори в сфері науки, літератури або мистецтва.

Можна виділити види творчості: наукова, технічна, художня. Згідно філософського поняття, творчість – це процес людської діяльності, яка створює нові матеріальні й духовні цінності. Для визнання за об'єктом авторського права, з юридичної точки зору необхідно, щоб твір мав ознаки неповторності, оригінальності й унікальності. У юридичній літературі, при визначенні суті творчості як ознаки об'єкта авторського права, вказується, що будь-який результат продуктивної творчості є несподіваним і оригінальним. Таким чином, на нашу думку, саме продуктивна творчість може розглядатись як конститутивна ознака всіх видів творів як об'єктів авторського права. Творчість є об'ємнішим за своїм змістом поняттям, так як містить у собі всі необхідні елементи, що характеризують увесь процес творчості. Це й новизна, і унікальність, і оригінальність, і неповторність.

Однак, справедливості заради слід зазначити, що законодавець у новому законі, що регулює відносини по створенню й використанню авторського права, установлюючи ознаку оригінальність, а не творчість, все-таки має на увазі достатньо широкий спектр творчої діяльності. Оригінальність згідно Закону України «Про авторське право й суміжних правах» можна розуміти ні як абсолютну категорію. У даному контексті доречним буде привести судження Зарубіжні автори відносно «оригінальності» як ознаки об'єкта авторського права вказують що оригінальність твору не обов'язково повинна бути абсолютно, навіть похідні твори повинні містити певний творчий внесок і бути плодом творчих зусиль їх автора. Ка видне, ознака «оригінальність» усе таки розглядається через ознаку «творчість». Іншими словами – ні «оригінальність», коли нема «творчості». Таким чином, установлюючи ознаку «оригінальність» коло об'єктів авторського права не звужується.

Література:

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 1 грудня 2022 року № 2811-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>.
2. Клейменова С.М. Авторські правовідносини як форма реалізації правомочностей суб'єктів авторського права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2004. 203 с.
3. Майданик Л. Поняття оригінальності твору в авторському праві: досвід ЄС, України та інших зарубіжних країн. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/10/7.pdf> (дата звернення: 20.04.2023).

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2022). Zakon Ukrainy «Pro avtorske pravo i sumizhni prava» vid 1 hrudnia 2022 roku № 2811-IX [Law of Ukraine 'On Copyright and Related Rights' dated December 1, 2022 No. 2811-IX]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855> [in Ukrainian].
2. Kleimenova S.M. (2004). Avtorski pravovidnosyny yak forma realizatsii pravomochnoستي subiektiv avtorskoho prava: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.03. [Author's legal relations as a form of realization of powers of copyright subjects: diss. ... candidate law Sciences: 12.00.03]. Odesa. 203 p. [in Ukrainian].
3. Maidanyk L. (2018). Poniattia oryhinalnosti tvorv v avtorskomu pravi: dosvid YES, Ukraini ta inshykh zarubizhnykh krain [The concept of originality of a work in copyright law: the experience of the EU, Ukraine and other foreign countries]. Retrieved from: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/10/7.pdf> [in Ukrainian].